

ПОЛИТИКЕН

ЗАБАВНИК

С ОКРАЈКА НАШЕ ПОВЕСТИ

Приче
иза завеса
прошлости

4.

Овај пројекат је суфинансиран из Буџета Републике Србије – Министарства културе и информисања. Ставови изнети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је доделио средства.

БОЛИ МЕ ЛАЗАРЕВИЋ

Тешко је одредити да ли је Лаза Лазаревић био бољи писац или лекар. Најправичније је да је био – обоје. Ово је прича о лекару, незаслужено гурнута у страну.

Тек свршени „доктор целокупног лекарства и хирургије” Лаза К. Лазаревић, чим је са студија у Берлину стигао у Београд, нашао се на приличним мукама. Решењем Министарског савета, како је тада био обичај, постављен је за физикуса у округу Топличком, на југоистоку Србије. Двадесетосмогодишњи доктор права и доктор медицинских наука тог пролећа 1879. године, већ нарушеног здравља, исписао је молбу том истом Савету.

И лекар је стигао на лекарску комисију која је предложила „да се решење ово поништи и г. др Лаза К. Лазаревић постави за окружног физикуса пете гру-

пе у Београду због атрофичних промена и отежаног кретања, које је праћено боловима у десној нози, те се једино у Београду може електрисати галванским батеријама и под каутелима спроводити терапија”.

Те исте године лекар Лазаревић објављује и своју прву (од укупно девет) и уједно најбољу приповетку – „Први пут с оцем на јутрење”. Редови који следе говоре о незаслужено заборављеном лекару.

Рођен у месту у коме је радила прва болница у обновљеној Србији, Шапчанин Лаза Лазаревић већ је

као студент права на Великој школи у Београду – а уз наклоност свог учитеља, знаменитог природњака и лекара Јосифа Панчића – показао занимање за природне науке.

Одмах по завршетку права, 1871. године, Лаза се пријављује за државну стипендију за студије медицине у Паризу. Али, избијање Француско-пруског рата школовање одлаже за наредну годину и друго место. Одлази у Берлин, на један од водећих европских медицинских факултета.

Хронолози живота и прикљученија Лазе Лазаревића као лекара исписаће да млади српски лекар, кроз

хемијску лабораторију познатог професора Ота Либрајха, улази у огледну медицину градећи у себи личност патолога-експериментатора, научника који ће доцније, током лекарског рада, доносити бриљантне закључке.

Судбина већине људи с ових ретко мирних простора умешаће свој прст и у живот и дело чувеног Лазе. Одмах по избијању Српско-турског рата, јуна 1876. године, студент Берлинског факултета стиже у Шабац, у помоћ рањенима и болеснима. У тамошњој пољској болници ради и у време другог српско-турског сукоба, 1877. године, несебично примењујући знање и надареност.

Да тај део Лазаревићеве животне приче не буде тек уобичајено хвалисање, побринуо се бечки хирург барон Јаромир фон Мунди, инспектор свих медицинских мисија. Он је после обиласка шабачких болница оставио запис сачуван до наших дана. Без оне господствене дипломатије, једноставно је забележио:

„Задивљен сам његовом стручном спремом, организацијом и његовим радом.”

Поред похвапа, још несвршени лекар Лазаревић зарадио је у ратној болници и ишијас, који ће му касније донети и те како важно место у повести не само наше медицине.

Повратак у Србију, односно постављање за физикуса пете групе у Београду – оно кад му је усвојена молба Министарског савета да због здравствених тегоба не иде у Топлички округ – означава и почетак једанаестогодишњег лекарског рада човека који је у историји овог народа превасходно знан као сјајан писац.

Као примаријус Унутрашњег одељења Опште државне болнице у Београду, доктор Лаза

 Лазаревић убрзо ће постати први наш клиничар који је, упорно и самопрегорно, све своје тезе најпре потврђивао у лабораторији и, попут свих ондашњих врхунских лекара научника, и на себи, па тек тада их преносио другима.

Неспорно је да је био претеча не само наше физикалне медицине. Наиме, мучен ишијасом, Лазаревић је сам – знањем и научном проициљивошћу – смислио терапију коју је најпре проверио на себи.

Сазнања о болести која га је дуго мучила у бесним ноћима, први пут је објавио 1880. године у Српском архиву. Четири лета касније његов рад ће се појавити у знаменитом бечком медицинском часопису.

Неправда је и овде закуцала на наша врата, јер је опис болести приписан париском клиничару Шарлу Ернесту Ласегу. Међутим, ако је за утеху, амерички неуропатолог Роберт Вартенберг – упоређујући датуме објављивања – указао је да свака заслуга за овај дијагностички знак припада доктору Лази К. Лазаревићу, истичући да се у такозваном Лазаревићевом знаку, поред патолошких показатеља које је описао Ласег, јављају још: Брагардов синдром, који је касније откривен, Томајеров синдром

у стојећем положају, такође касније откривен – и, најзад, Керингов знак, који он описује у седећем положају.

Ако наша историографија овако важне ствари није озбиљније узела у разматрање, обичан човек јесте. Доскора се у нас говорило Боли ме Лазаревић, мислећи на болове у једном делу кичменог стуба.

Није, на срећу, то једина ствар у којој је Лаза предњачио. Доктор Буда Павловић, дугогодишњи генерални секретар Српског лекарског друштва и заљубљеник у историју наше медицине, својевремено је открио да је Лазаревић први у свету, и то четврт века пре него што то бележи историографија, установио геронтолошку службу, издвајајући је из оквира интерне медицине.

Године 1881, у оквиру Опште државне болнице у Београду, на Палилули је основано „Одељење за лечење старца, јер старост није ни здравље ни болест, па болесника треба другачије лечити”, а за одељенског лекара постављен је писац приповести „Све ће то народ позлатити”. Одељење је имало 13 постеља.

У историји светске медицине блешти податак да је њујоршки лекар Насер тек 1906. године на конгресу у

Бечу изнео предлог „да се геријатријска служба због специфичности издвоји из интерне специјалности и да се посебно формирају медицинска одељења за лечење ових болесника”.

Историја наше књижевности у опус Лазе Лазаревића сврстава девет завршених приповедака, а медицина ће рећи да је доктор Лазаревић иза себе оставио 54 научна рада из различитих области: неурологије, интерне медицине, хирургије, гинекологије, инфектологије, офталмологије, дерматовенерологије, фармакологије, бактериологије, педијатрије и токсикологије.

Уз то, и за наше прилике сасвим необичан податак, Лаза Лазаревић је као лекар 27. фебруара 1883. године постао прави члан Одбора за науку јестествене (природне) и математичке науке Српског ученог друштва, а 23. јануара 1888. године изабран је за дописног члана Српске краљевске академије – као књижевник. Дакле, слободно говорећи, двоструки академик.

Тридесетдеветогодишњи лекар и писац умро је 29. децембра 1890. године, у звању примаријуса, санитетског потпуковника и личног лекара краља Милана Обреновића ■

